

STENSBALLE LOKALHISTORISKE ARKIV

Nørrevang, Brådhusvej 50 - www.stensballe-arkiv.dk

Nr. 93 - Persillekræmmeren - 2013

Et mini-portræt fra 1832

Charlotte Tuxen, Ringsted arvede en masse gl. billeder efter sin mor. Særlig ét billede skilte sig ud, og det var et mini-portræt, 5x4 cm, af en ung smuk pige. Det var malet i klare og smukke farver, og indsat i en ramme med ophæng. På dets bagside står: 10Aar M. J. M. 1832. Ligeledes på bagsiden, bagved foregående er tilføjet, efter indgåelse af ægteskab: M J Ladehoff født Mathiasen.

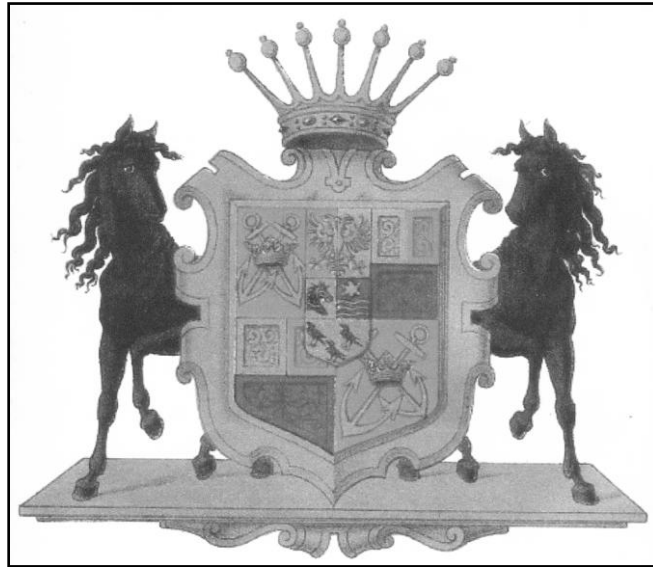
C. Tuxen mente, at portrættet hørte hjemme hos efterkommere af pigen eller på et arkiv. Sluttelig blev det sådan, at Stensballe Lokalhistoriske Arkiv fik maleriet til opbevaring. Pigen var født i 1828 og opvokset i Stensballe.

Portrættet viser den 10 årige Mette Johanne Matiasen (Matiasdatter), der i 1832 blev malet af en ukendt maler. Mette var datter af Mads Matiasen, der var husfæste og gartner på Stensballegaard

Stensballegaard 1832

Til Stensballegaard hørte udover hovedgården også 54 fæstegårde fordelt på Stensballe, Vær, Meldrup, Blitrup, Haldrup og Tvingstrup. Derudover hørte også Sæbygaard ved Sæby under Stensballegaard. Til betjening af opgaver på Stensballegaard var der ansat et personale på 35 (folketælling 1850). Herskabet bestod af den 65 årige generalmajor, kammerherre og baron Jens Carl Krag-Juel-Vind-Arenfeldt, der var enkemand, og hans 2 ugifte døtre på henholdsvis 35 og 26 år, baronesserne Sophie Cathrine- og Elisabeth Eleonora Krag-Juel-Vind-Arenfeldt. Derudover var der 3 sønner, én var major, én godsbestyrer på Sæbygaard og én under uddannelse. Det meste af familien ligger i dag begravet på Vær kirkegård. (Mere om familien findes i Persillekræmmeren nr. 85).

*Våbenskjold for familien Krag-Juel-Vind-Arenfeldt.
Danmarks Adels Aarbog 1886 (Anders Thiset d. 1917).*

Gætværk

Mon ikke de 2 ugifte baronesser, der var i giftefærdig alder, har fundet gartnerens datter Mette særlig henrivende, og hvor måtte det være skønt at have en sådan datter. Hidtil (og senere) var det ikke lykkedes for baronesserne at finde en passende og adelig ægtemand. – Og når der nu var besøg af en portrætmaler til eget brug, så var det let at bede ham om også at male Mette. Portrætmalere havde et stort marked på den tids herregårde, og familien på Stensballegaard var velhavende. Faderens stilling som gartner gjorde ham også højt placeret i godsets hierarki. I hvert fald blev Mette på den ene eller anden måde malet

Danmark 1832

Kongen, Frederik 6. (1768-1839) var populær i landbokredse, idet han som kronprins havde frigjort bønderne fra stavnsbåndet og muliggjort at fæstegårde kunne købes og omdannes til selvejergårde. Men der var også en del negativt at sige mod kongen. Landet havde i 1807 mistet flåden til englænderne, Statsbankerotten i 1813 var en stor ulykke, og dertil kom tabet af fællesskabet med Norge i 1814. Dog blev det tyske hertugdømme Lauenburg lagt til Danmark ved samme lejlighed. Kongen havde ingen sønner, men 2 døtre, og der var arveret på sværdssiden. I stedet blev kongens brodersøn Christian Frederik udpeget som arveprins (senere Christian 8.). Først var han dog tæt på at blive konge i Norge.

Tiden 1810 til 1850 findes levende beskrevet af A.J. Gejlager i 3 historiske romaner: ”Fæstebondens børn” (1928), ”Proprietæren på Skovgaard” (1929) og ”Degnens datter” (1931).

*Kong Frederik 6. med dronning Marie Sophie Frederikke og deres to døtre.
Maleriet findes på Rosenborg.*

Stensballe by 1832-1893

På omstående side findes et kortudsnit over Stensballe by for nævnte periode. Heraf ses, hvor tæt de mange gårde og beboelser lå. Efter midten af 1800-tallet begyndte gårdene en udflytning til deres marker (mere effektivt landbrug), og en del gårde fortsatte med havebrug (persillekræmmere). Ligeledes skete der en del opførelser af nye beboelser, idet Stensballegaard fik brug for arbejdskraft.

Stensballe by. Opmålt af Wesenberg i 1782. Omarbejdet i 1893 af Sôderberg.
Historisk kort fra Kort- og Matrikelstyrelsen.

- A. Bygaden, vejen fra Horsens til Haldrup og Odder.
- B. De smalle markstrimler fra fællesdrift (fæstebønder) er nu ved selvejerdrift samlet i større markenheder. Selvejerdrift indførtes i Stensballe omkring 1850 som et af de sidste steder i landet.
- C. Fortevej, der var vejen til byens nye markenheder.
- D. Gården, hvor Rasmus Østergaard begyndte sin virksomhed, Østergaards Frøavl i 1884.
- E. Nedlagt vej til gårde og beboelser, den hed i gl. dage Nederkrog.
- F. Her lå byens gl. smedje 1750-1920.
- G. Stensballehus, bygget i 1777, er byens ældste hus. Her har i tidens løb bl.a. Stensballe Brugsforening og Kommunekontoret for Vær Nebel holdt til.
- H. Stensballe gl. skole 1720-1907.
- I. Indkørsel til Stensballegaard, hvor også egnens retskreds Stensballe Birketing holdt til 1675-1850.
- J. Gård 4, hvor Mette Johanne Matiasen voksede op.
- K. Spægbogade.
- L. Agervej, der i gl. dage hed Vestergade, og var vejen til Vær kirke.